

Grofwildtellingen in het Drongengoed en omgeving

2022

Alain Dillen
Jim Casaer
Jan Vercammen
Klaar Meulebrouck

INSTITUUT
NATUUR- EN BOSONDERZOEK

AGENTSCHAP
NATUUR & BOS

CONTACTPERSONEN:

1. Agentschap voor Natuur en Bos:

Alain Dillen en Klaar Meulebrouck
alain.dillen@vlaanderen.be
klaar.meulebrouck@vlaanderen.be

2. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek:

Jim Casaer en Jan Vercammen
jim.casaer@inbo.be
jan.vercammen@inbo.be

CITEREN ALS:

Dillen, A., Casaer, J., Vercammen, J., Meulebrouck, K. (2022). Grofwildtellingen in het Drongengoed en omgeving. 16 pp. Gezamenlijk rapport ANB en INBO.

Foto's titelpagina:

Martine Hautekeete, Ludo Goossens en Hugo De Bruycker.

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting

Inleiding 1

Materiaal en methoden 2

Resultaten 9

Wandeltrajecten 9

Autotraject 12

Fietstellingen 13

Conclusies en aanbevelingen 14

Wandeltrajecten 14

Autotraject 14

Fietstellingen 14

Algemeen 14

Dankwoord 15

Literatuur 16

Samenvatting

Om de evolutie van ree en damhert op te volgen werden tellingen uitgevoerd in het Drongengoed en directe omgeving. Verschillende telmethodes werden toegepast om een zo gedetailleerd mogelijk beeld te krijgen. Er werd geteld met vaste wandeltrajecten, met een vast autotraject dat steeds na schemering werd gereden, en aanvullend ook met een vaste fietsroute. De gegevens van dit jaar werden vergeleken met gegevens bekomen in eerdere jaren.

De resultaten herbevestigen nog eens de conclusies uit 2020 en 2021: zowel voor ree als voor damhert zijn de aantallen fors gestegen t.o.v. de periode 2010-2014. In die periode bleven beide populaties namelijk nog relatief stabiel, maar sinds dan zijn de aantallen beginnen toenemen. Dit beeld wordt bevestigd door elk van de toegepaste telmethodes. De fietstellingen geven een indicatie dat de grootste aangroei van zowel ree als damhert waarschijnlijk is gebeurd in de periode 2017-2018.

Ander groot wild, zoals everzwijn, werd niet waargenomen tijdens de tellingen.

Inleiding

Het Drongengoed is gelegen in het Noordwesten van de provincie Oost-Vlaanderen, op het grondgebied van de gemeentes Maldegem en Aalter. Het Drongengoedbos vormt het grootste aaneengesloten bosgebied in de provincie. De niet-beboste delen worden voornamelijk ingenomen door het militaire vliegveld met bermvegetatie en heide, ingesloten landbouwgronden en eigendommen van Natuurpunt. In het Drongengoed is er een behoorlijke recreatiedruk (wandelen, fietsen, joggen).

Foto-impressie van het Drongengoed en omgeving. Foto's: Griet Buyse, Ludo Goossens, Marc Spanhove en Hugo Vermeren.

In het Drongengoed komen reeën en damherten voor. Er is echter weinig informatie bekend over de verspreiding van deze dieren en hun aantallen in het Drongengoed en omgeving.

Door middel van frequente, gestandaardiseerde tellingen willen we dan ook de evolutie van de populaties van grofwildsoorten in het Drongengoed opvolgen. In 2010 werd voor de eerste maal een telcampagne uitgevoerd en gerapporteerd. In de daaropvolgende jaren (2011 tot en met 2014) werd deze telcampagne herhaald. Door omstandigheden werd een aantal jaren niet meer op dezelfde wijze geteld. Vrijwilligers zijn echter wel op een andere manier de wildpopulaties blijven monitoren. Vanaf 2020 werd vervolgens opnieuw jaarlijks een telling uitgevoerd op dezelfde wijze als in de eerste periode om de evolutie sinds de laatste telling na te kunnen gaan. De methodiek, resultaten en conclusies van deze tellingen worden in dit rapport weergegeven.

In dit rapport worden ook de gegevens van de tellingen door vrijwilligers samen met de gehanteerde methodiek opgenomen.

Materiaal en methoden

De tellingen werden uitgevoerd op basis van een Kilometer-Index (KI). Deze KI staat voor het aantal waarnemingen per soort per kilometer, langsheen vaste trajecten. Idealiter wordt er voor elk wandeltraject een lengte van 3-5 km uitgetekend per 200 hectare (ha) studiegebied. In totaal werden 3 wandel- en 1 autotraject uitgestippeld (kaartjes 1 tot en met 4). De respectievelijke lengtes van deze trajecten waren:

Traject 1: 4,92 km

Traject 2: 4,70 km

Traject 3: 5,60 km

Autotraject: 21,25 km

Elk wandeltraject werd vier keer afgewandeld: twee keer 's ochtends en twee keer 's avonds laat. Daarbij noteerden de tellers alle waarnemingen op daarvoor voorziene veldformulieren (zie bijlage). Bij de uitvoering van de tellingen liepen waarnemers die meerdere keren meededen telkens een ander traject zodat de impact van een specifieke teller op het aantal dieren gemiddeld geteld per traject zo klein mogelijk gehouden wordt.

Het autotraject werd telkens 's nachts na zonsondergang gereden waarbij idealiter zowel links als rechts in de auto een persoon met een spotlicht en verrekijker zit die zijn waarnemingen doorgeeft aan een derde persoon die alle gegevens noteert op een daarvoor ontworpen standaardformulier (zie bijlage).

Om gestandaardiseerde gegevens te bekomen die over meerdere jaren met elkaar vergeleken kunnen worden, moet elk traject gedurende enkele opeenvolgende jaren worden geteld in dezelfde periode. De keuze van de periode is van belang voor zowel de activiteit van de dieren als hun zichtbaarheid. Het voorjaar is de meest geschikte periode, omdat dan de bladgroei nog niet te veel ontwikkeld is.

Deze methode laat toe om in de loop van de tijd te kijken of een populatie daalt, stijgt of gelijk blijft. Ze laat evenwel niet toe om directe schattingen van de populatiegrootte te maken.

Klassiek wordt er een set van 'trajecten' vastgelegd die samen een totaalbeeld van het gebied geven. Zo'n totaalbeeld krijgt in de Franse literatuur de naam 'serie'. Wij gebruiken hiervoor de term 'reeks'. Per traject kan een kilometerindex berekend worden. Deze wordt berekend door het aantal waargenomen exemplaren ree/damhert te delen door het totaal aantal afgelegde kilometers.

$$KI_{p_{nm}} = \frac{\text{Totaal aantal waargenomen reeën op traject i bij telling x}}{\text{Totaal aantal kilometers van traject i}}$$

Waarbij n staat voor het totaal aantal trajecten en m voor het totaal aantal tellingen. Per serie of reeks bestaande uit alle trajecten samen kan de kilometerindex voor die telling (of reeks) berekend worden. Deze is het gemiddelde over alle parcours die op die dag geteld worden.

$$KI_{r_m} = \frac{\text{Som van KI}_{p}'\text{'s van de uitgevoerde trajecten}}{\text{aantal uitgevoerde trajecten (n)}}$$

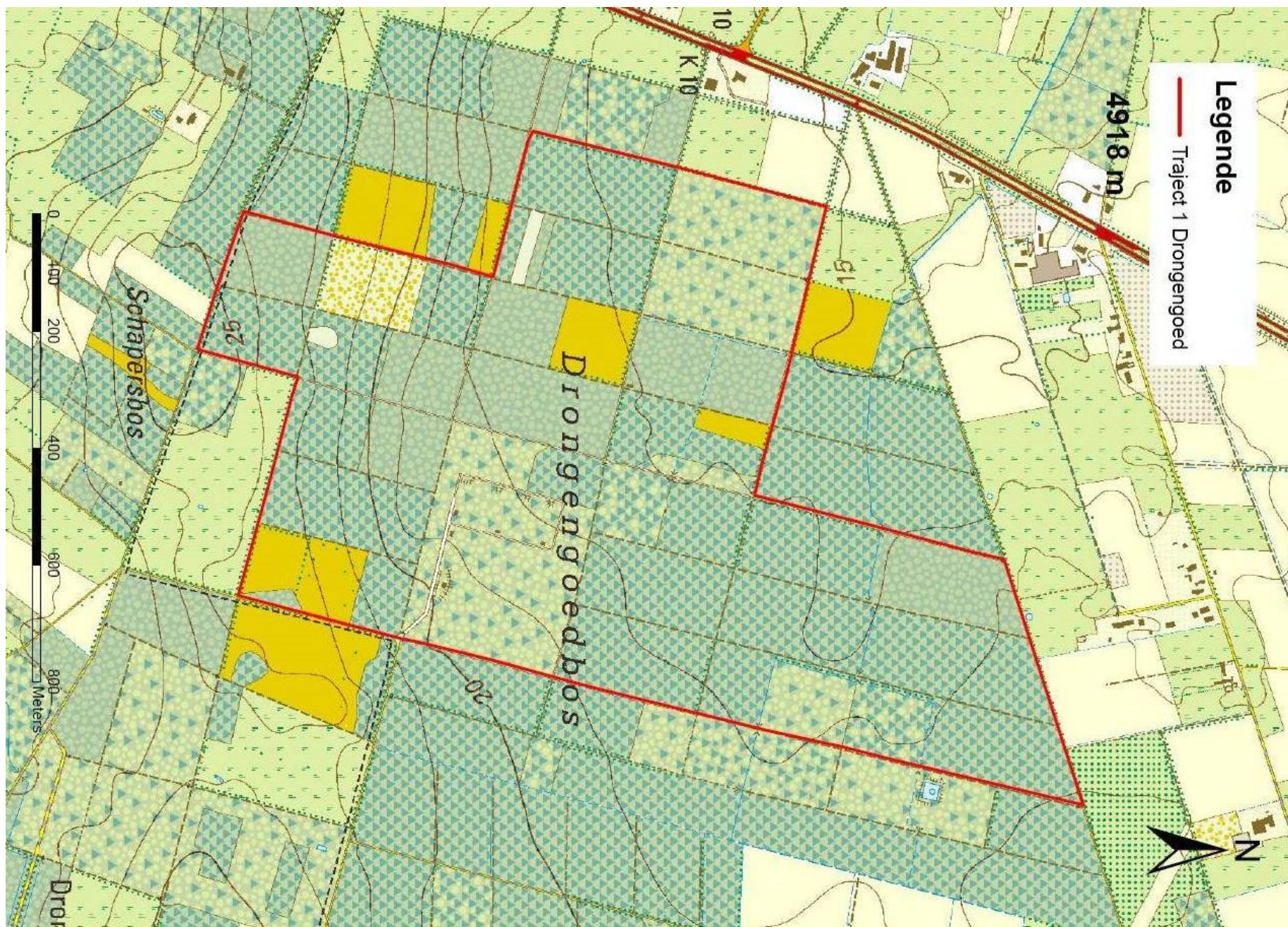
Tot slot kan de kilometerindex berekend worden, voor een bepaald jaar in een bepaald gebied, door het gemiddelde te nemen over alle tellingen (reeksen) heen.

$$KI_{jaar} = \frac{\text{Som van alle KI}_{r}'\text{'s}}{\text{totaal aantal uitgevoerde reeksen (tellingen) (= m)}}$$

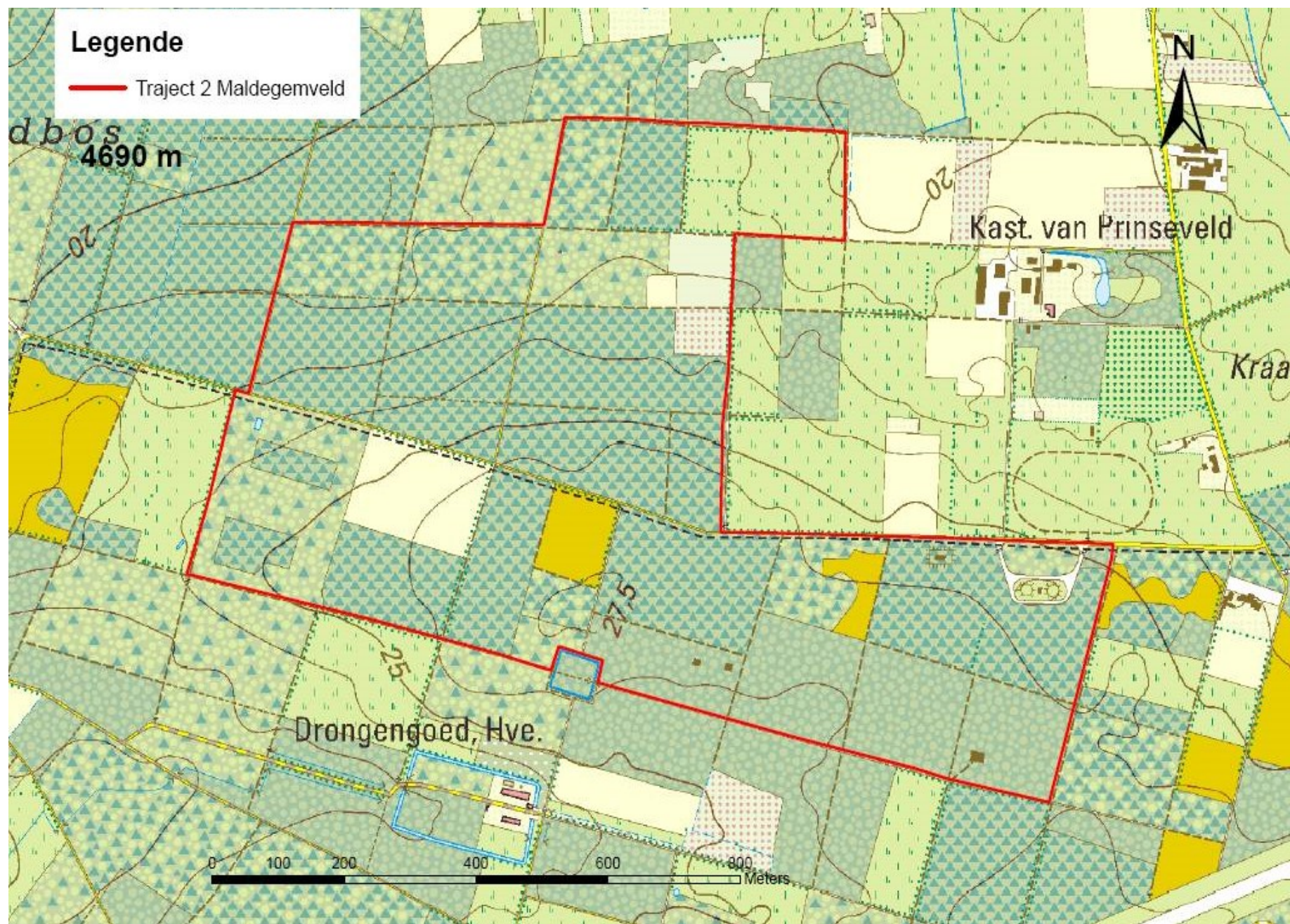
Doordat de tellingen verschillende keren uitgevoerd worden (minimaal 4 keer binnen een beperkte periode), kan ook jaarlijks een betrouwbaarheidsinterval berekend worden. Dit is noodzakelijk om de kilometerindexen tussen de verschillende jaren op een statistisch verantwoorde manier te kunnen vergelijken. Het spreekt voor zich dat het verhogen van het aantal keren dat een volledige set van trajecten geteld wordt (m.a.w. het verhogen van het aantal reeksen), ertoe leidt dat het betrouwbaarheidsinterval kleiner wordt. Jaarlijks kan aan de hand van het betrouwbaarheidsinterval de ondergrens en de bovengrens voor de jaar-KI berekend worden.

Voor een meer gedetailleerde beschrijving van de toegepaste methodiek, verwijzen we naar: **Vercammen, J.; Huysentruyt, F.; Casaer, J.** (2011). Reewildtellingen: Overzicht van de resultaten uit de verschillende gebieden. *Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek*, INBO.R.2011.45. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO): Brussel. 45 pp.

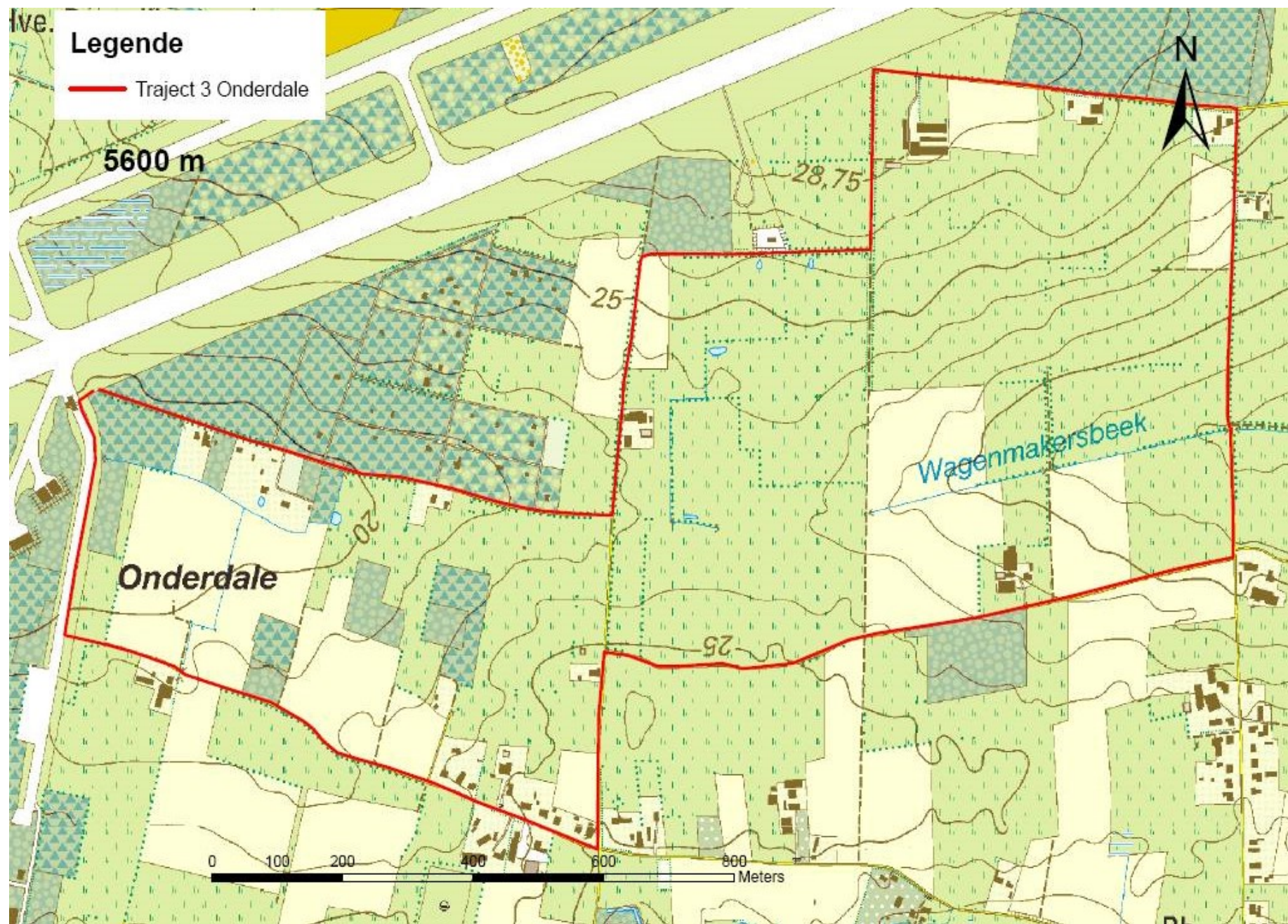
De fietstellingen die door vrijwilligers werden uitgevoerd zijn van 2014 tot en met 2022 wekelijks uitgevoerd, met uitzondering van maart en april 2020 vanwege de toen geldende coronamaatregelen. De vrijwilligers telden de aantallen damherten en reeën langs een vast traject van 30 km dat per fiets werd afgelegd (kaart 5). Deze gegevens zijn als aanvulling te beschouwen op de andere telgegevens en geven een beeld van de evoluties in de periode waarin er geen wandel- en autotellingen zijn uitgevoerd (2015-2019).

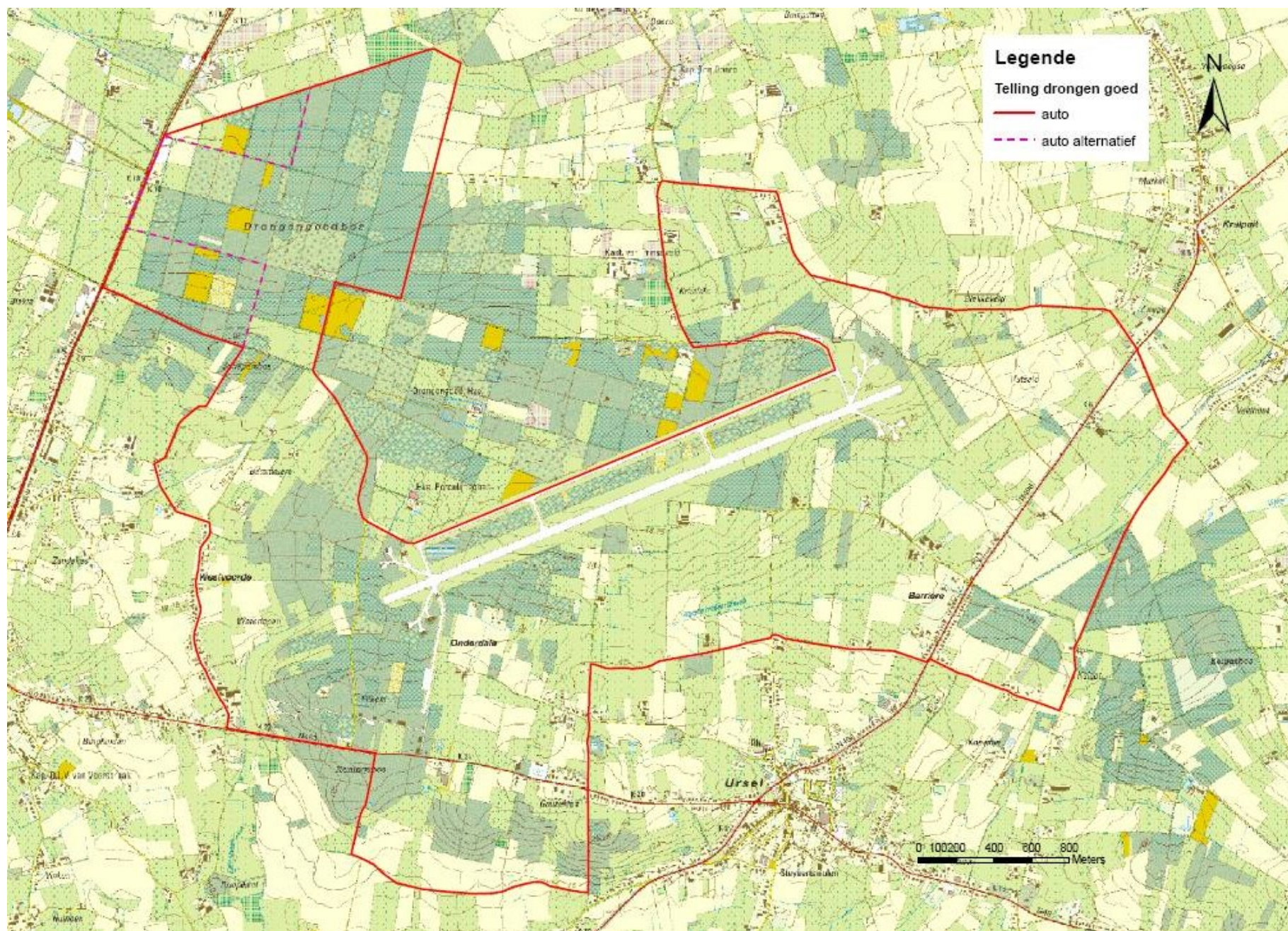
Kaart 1: wandeltraject 1 (Drongengoedbos)

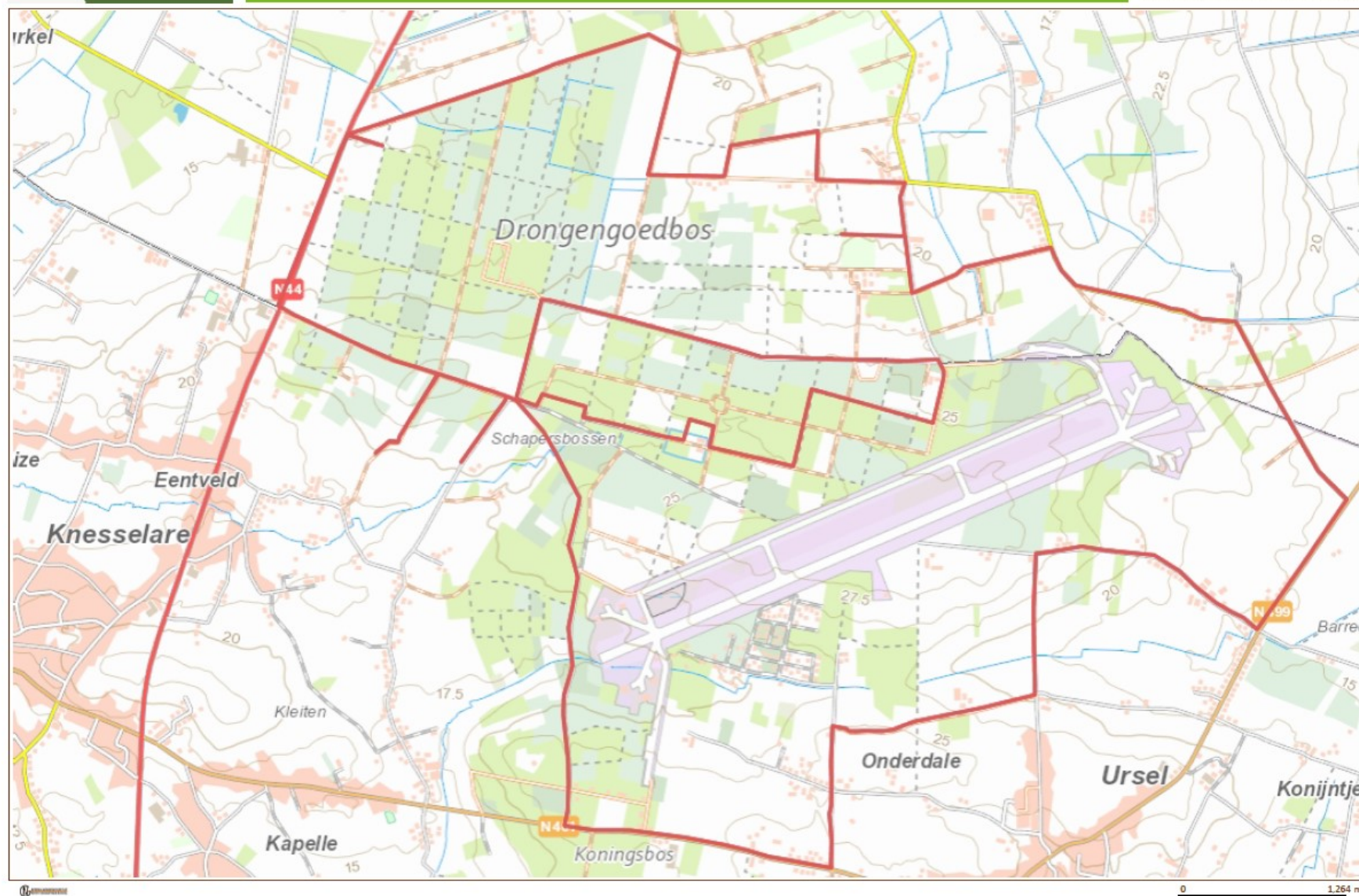
Kaart 2: wandeltraject 2 (Maldegemveld)

Kaart 3: wandeltraject 3 (Onderdale)

Kaart 4: autotraject

Kaart 5: fietstraject (gereden afstand: 30 km)

Resultaten

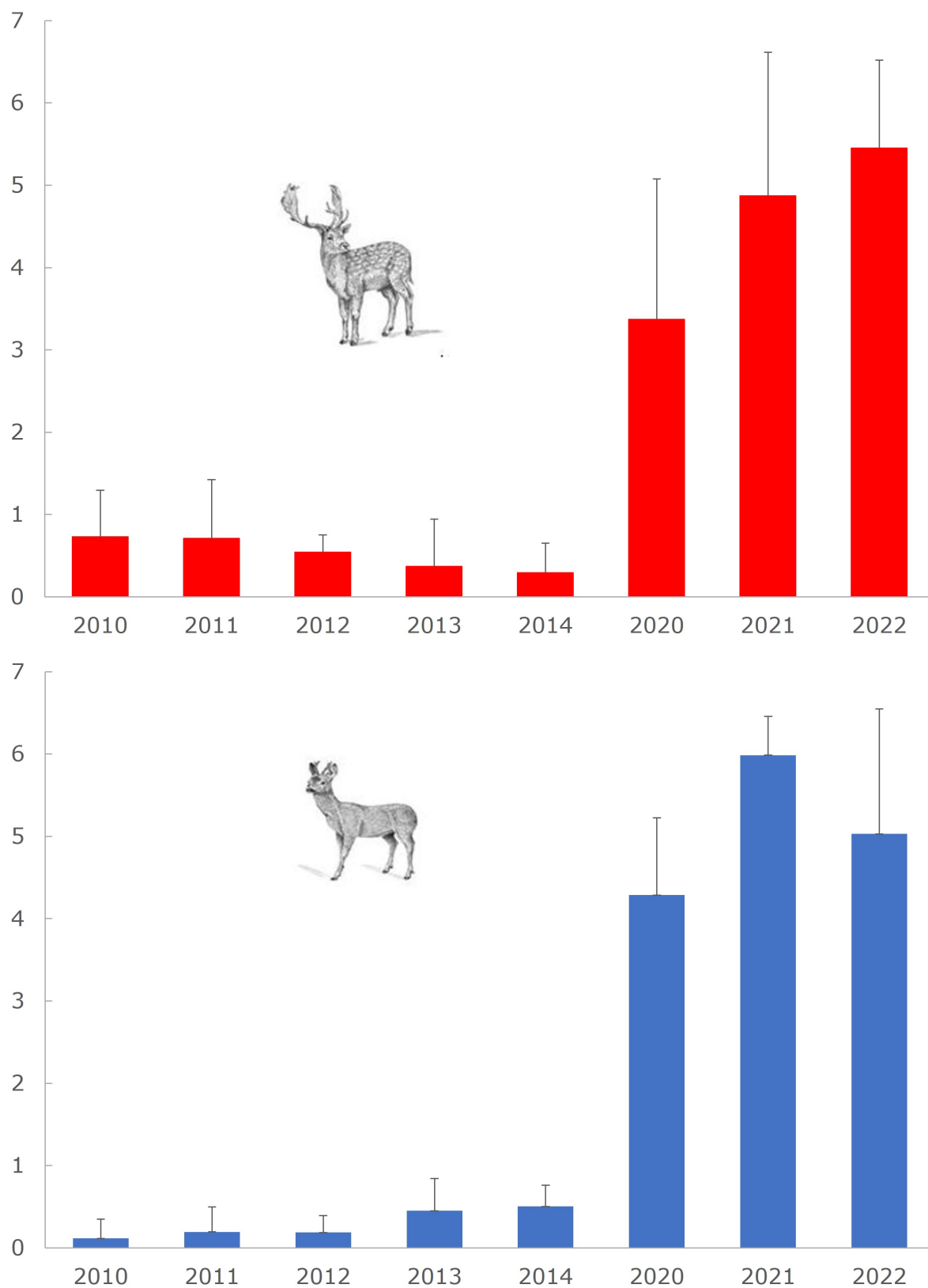
In deze rapportage worden ook de eerder bekomen gegevens (Dillen et al. 2010, 2011, 2012, 2013, 2014) opgenomen, evenals de resultaten van de vrijwilligers die in de periode 2014 t.e.m. 2022 wekelijks per fiets wildtellingen hebben uitgevoerd.

Wandeltrajecten

De KI's en hun standaarddeviatie worden samengevat in figuur 1.

Foto's: boven: damherten (Hugo De Bruycker). Onder: reeën (Myriam Van Haverbeke)

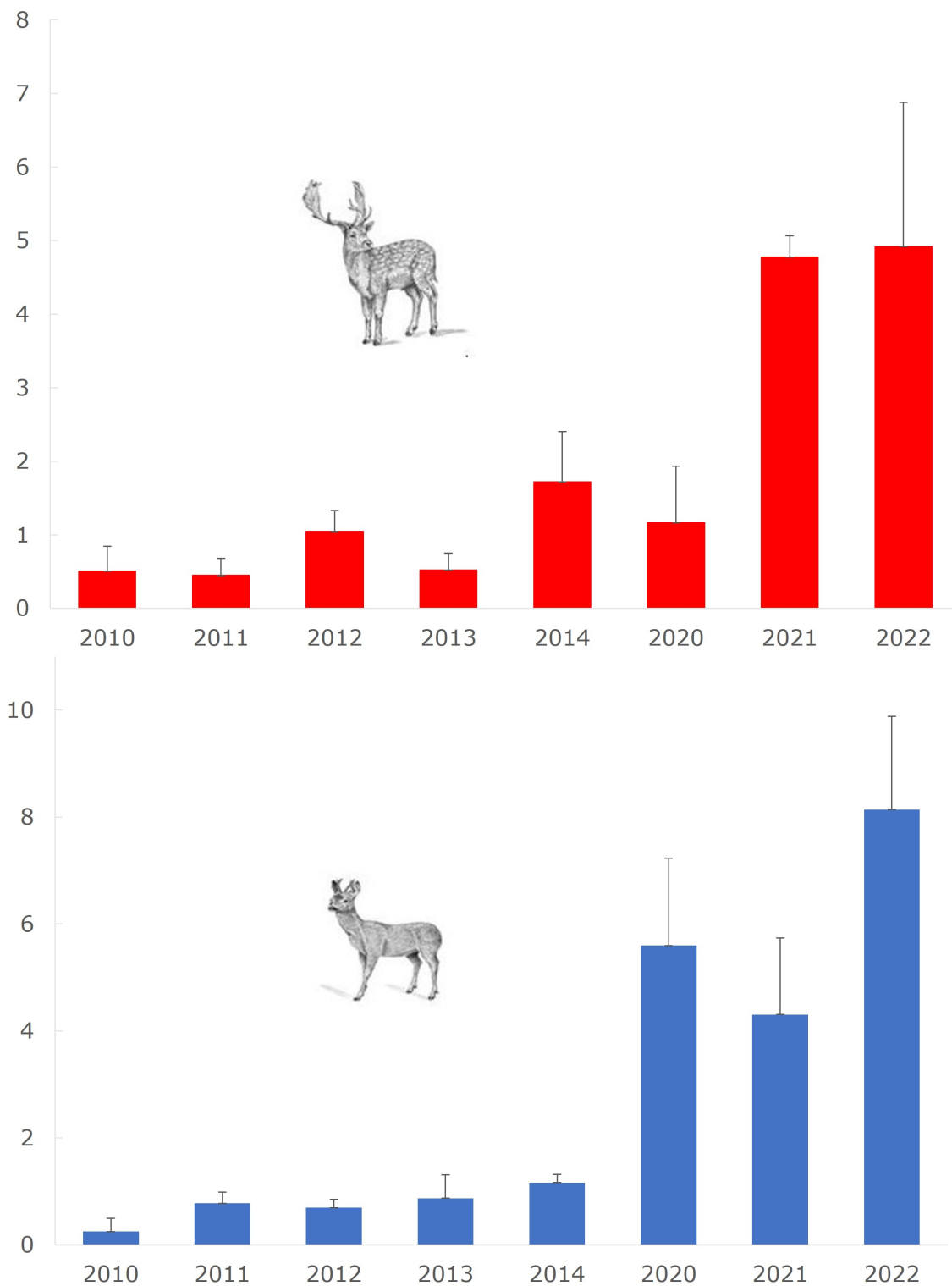
Figuur 1: Kilometerindices (KI) met hun standaarddeviaties voor de wandeltrajecten. Boven: KI's voor damhert. Onder: KI's voor ree. De foutenbalken tonen de standaarddeviatie.

Foto's: Ree (boven) en damhert (onder). Alle foto's: Hugo De Bruycker.

Autotraject

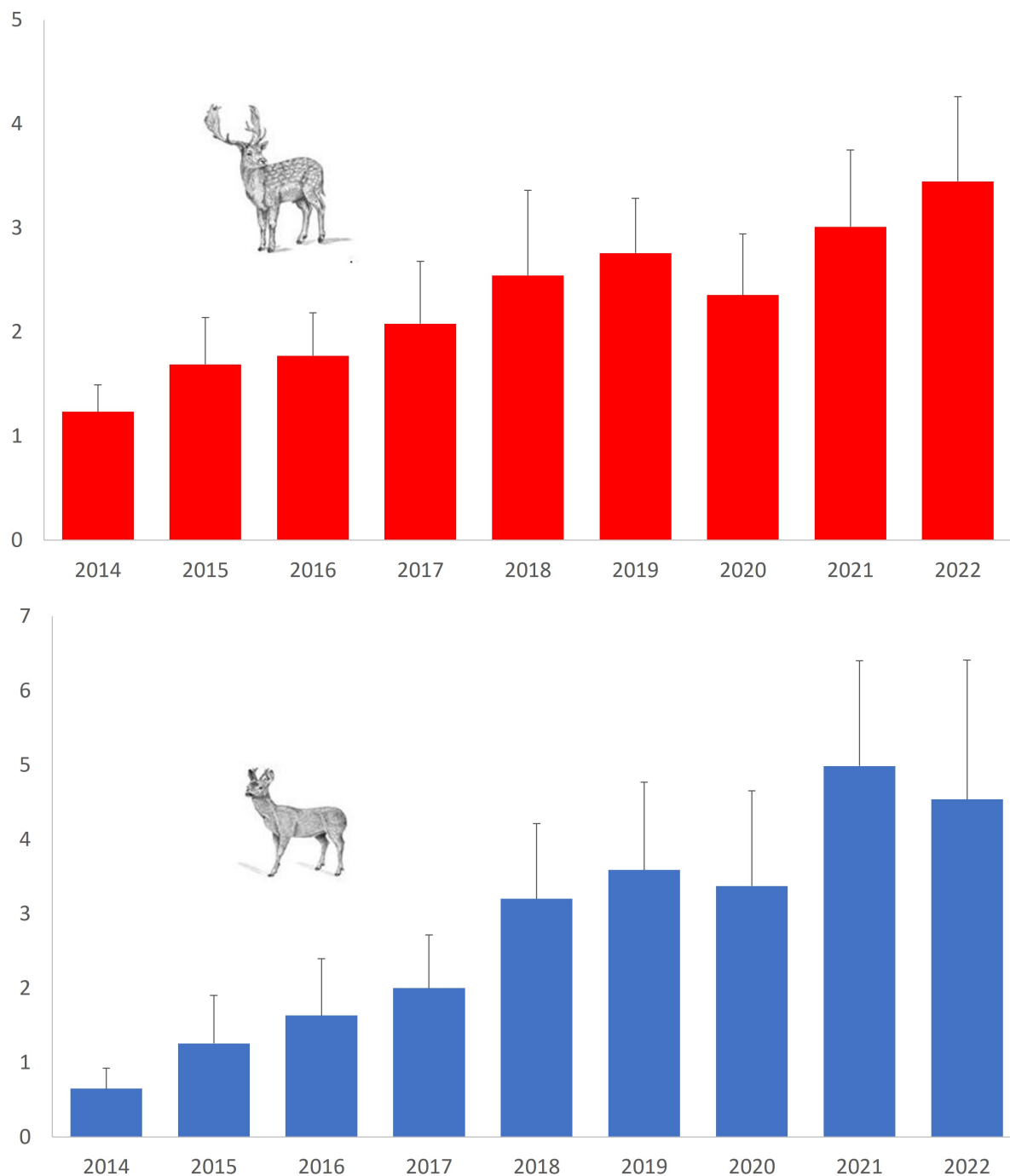
De KI's en hun standaarddeviatie voor het autotraject worden samengevat in figuur 3.

Figuur 3: Kilometerindices (KI) met hun standaarddeviaties voor de autotellingen. Boven: KI's voor damhert. Onder: KI's voor ree.

Fietstellingen

De resultaten van de fietstellingen worden weergegeven in figuur 4.

Figuur 4: Kilometerindices (KI) met hun standaarddeviaties voor de fietstellingen. Boven: KI's voor damhert. Onder: KI's voor ree.

Conclusies en aanbevelingen

Wandeltrajecten

In de eerste jaren (2010 tot en met 2014) werd relatief weinig verandering in de kilometerindices opgemerkt, wat mogelijk wees op een tijdlang vrij stabiele populaties. Tussen 2014 tot 2019 werden deze tellingen niet meer uitgevoerd, wat het enigszins bemoeilijkt om de evoluties zeer duidelijk in beeld te brengen, maar niettemin wijzen de jaarlijkse resultaten vanaf 2020 tot en met 2022 op een forse stijging van de kilometerindices ten opzichte van de periode 2010-2014.

Zowel voor ree als voor damhert zijn de KI's sterk gestegen ten opzichte van de eerdere teljaren. Deze stijging is te groot om louter door toeval verklaard te kunnen worden en wijst dus op een toename van de populaties van beide soorten.

Autotraject

Ook de tellingen per auto gaven eenzelfde beeld. Bij ree lijkt de KI in 2021 licht te zijn gezakt tegenover de KI in 2020, maar rekening houdende met de standaarddeviaties is dat verschil wellicht niet significant en in 2022 was de KI hoger dan in de voorafgaandelijke twee jaren. Bij damhert was de KI in 2020 nog relatief laag en leek die geen trend te houden met de KI van de wandeltrajecten, maar in 2021 is ook de KI voor de autotrajecten fors omhoog gegaan. De KI van 2022 bevestigt die trend. Merk wel op dat de standaarddeviaties nogal kunnen schommelen: dat wijst op enige variatie in waargenomen aantallen tijdens de tellingen. In vergelijking met de KI's van de autotellingen in de periode 2010-2014 zijn die van 2020 tot en met 2022 aanzienlijk hoger.

Fietstellingen

De wekelijkse tellingen die de vrijwilligers per fiets hebben uitgevoerd in de periode 2014-2022 geven een gelijkaardig beeld van de populaties ree en damhert. Beiden zijn toegenomen.

Kanttekening bij deze telresultaten is dat in 2020 niet kon geteld worden in de periode maart-april vanwege de toen geldende coronamaatregelen, en dat de voor dit rapport verwerkte gegevens van 2022 maar liepen van januari tot en met eind oktober.

Algemeen

De gebruikte methodieken en trajecten bij de wandel- en de autotellingen laten toe om de KI's te berekenen voor zowel damhert als voor ree. Van beide soorten werden behoorlijk wat aantallen waargenomen. Beide populaties zijn hoogstwaarschijnlijk fors toegenomen. De fietstellingen bevestigen dit en doen

vermoeden dat de grootste toename in populatiegrootte werd bereikt in de periode 2017-2018.

Andere soorten grofwild werden bijna niet waargenomen. Everzwijn werd dit jaar niet waargenomen tijdens de tellingen. In 2011 werden geen everzwijnen gezien tijdens de tellingen, maar werden er in de zomerperiode wel exemplaren waargenomen, met een maximum van vijf stuks tezamen. De herkomst van deze dieren is onbekend. Ondertussen zijn alle vijf de everzwijnen uit de wildbaan genomen, hetzij door afschot, hetzij door verkeersmortaliteit. In 2012 werden, voor, tijdens en na de telperiode geen everzwijnen meer waargenomen. Van 2014 tot en met 2020 zijn er met uitzondering van 1 melding in 2019 geen meldingen gekend van everzwijn in het Drongengoed. Het ziet er dus naar uit dat er op dit moment zeker geen sprake is van een populatie everzwijnen in Drongengoed. Het valt sterk aan te bevelen dit ook zo te houden gezien de risico's voor het verkeer en op landbouwschade in de omgeving. Tijdens een aantal tellingen en dat voor alle drie de telmethodes, werden ook soorten als bosuil, kerkuil, ransuil, vos, haas, houtsnip en zwervkat waargenomen.

Tijdens de wandel- en autotellingen werd dit jaar voor het eerst ook gebruik gemaakt van een apparaatje om afstanden in te schatten. Door te kijken of op termijn de afstand tussen mensen en dieren verandert kunnen we nagaan of door de menselijke activiteiten de dieren schuwer worden of niet. De gegevens die dit jaar verzameld werden zullen volgend jaar in het rapport opgenomen worden.

Dankwoord

Zonder de inzet en medewerking van WBE Langs de Hoge Kale, WBE Kampel, de vrijwilligers van Natuurpunt Maldegem-Knesselare, Defensie, onafhankelijke vrijwilligers en verschillende medewerkers van ANB was dit onderzoek niet mogelijk geweest. We houden er dan ook aan om iedereen die direct of indirect aan dit project heeft meegewerkt nogmaals van harte te danken.

Literatuur

Dillen, A., Mewis, W., Vanden Bil, V., Vercammen, J. & Casaer, J. (2010, 2011, 2012, 2013 en 2014). Grofwildtellingen in het Drongengoed en omgeving. Gezamenlijke rapporten ANB en INBO.

Vercammen, J.; Huysentruyt, F.; Casaer, J. (2011). Reewildtellingen: Overzicht van de resultaten uit de verschillende gebieden. *Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek*, INBO.R.2011.45. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO): Brussel. 45 pp.